

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ENGLISH SUMMARY ON PAGE 94

1999
ΤΕΥΧΟΣ 9

Σιδηρουργείο Μονής Γρηγορίου. Άποψη του εσωτερικού.

τον Σταύρο Μαμαλούκο. Δόθηκε η ευκαιρία να γίνει εκτενέστερη αποτύπωση των εργαστηρίων μεταλλοτεχνίας που στεγάζονται στο αναμφίβολα μεγαλύτερο κτήριο εργαστηρίων του Αγίου Όρους, στην Ιερά Μονή Παντελεήμονος και έγινε παράλληλα συμπληρωματική μελέτη θεμάτων της αγιορείτικης ωρολογοποιίας.

Τη μεγάλη ευκαιρία, όμως, για μια διεξοδική έρευνα στην οργάνωση των εξωμοναστηριακών κτηρίων και εργαστηρίων μιας μεγάλης αγιορείτικης μονής έδωσε η καταγραφή χρήσεων για τη σύνταξη προγραμματικής χωροτακτικής μελέτης, για το κτηριακό συγκρότημα της Ιεράς Μονής

Βατοπεδίου. Αυτή έγινε από ομάδα επιστημόνων μετά την είσοδο της νέας αδελφότητας και την επανακοινοβιοποίησή της. Συμπεράσματα της έρευνας αυτής παρουσιάστηκαν στα Τριήμερα Εργασίας του ΠΤΙ ΕΤΒΑ από τους Πλούταρχο Θεοχαρίδη, Σταύρο Μαμαλούκο, Πέτρο Κουφόπουλο και Διομήδη Μυριανθέα και δημοσιεύτηκαν αναλυτικά στα σχετικά Πρακτικά καθώς επίσης στο δίτομο έργο *Ιερά Μονή Βατοπεδίου, Ιστορία και Τέχνη*, 1996.

Χάριν πληρότητας πρέπει να αναφερθεί ότι σε ορισμένα τρέχοντα αναστηλωτικά έργα στο Άγιον Όρος έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια διατήρησης των κτη-

ρίων των εργαστηρίων και του εξοπλισμού τους. Πιο συχνά όμως τα κτήρια των εργαστηρίων δεν αντιμετωπίζονται ως αξιόλογα και άξια διατήρησης. Σαν αποτέλεσμα αυτής της στάσης, ορισμένες πρόσφατες επεμβάσεις σε τέτοια κτήρια νομίζουμε ότι δεν υπήρξαν αρκετά διακριτικές, όπως λ.χ. οι εργασίες στον παλιό μύλο της Σιμωνόπετρας ή στο Βορδοναρείο της Μονής Μεγίστης Λαύρας. Οφείλουμε, βέβαια, να παραδεχθούμε ότι η προσπάθεια αυτή έχει να αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα, όπως π.χ. το ποσοστό διατήρησης του αυθεντικού εξοπλισμού του εργαστηρίου σε σχέση με την εξ ανάγκης εντασσόμενη νέα χρήση ή τον νέο σύγχρονο εξοπλισμό ώστε να είναι δυνατόν να επαναλειτουργήσει κ.λπ. Παρ' όλα αυτά είναι δυνατή μια πιο συντηρητική προσέγγιση των κτηρίων των εργαστηρίων του Αγίου Όρους.

ΠΕΤΡΟΣ ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ

* Η αφορμή για την εκδήλωση του ενεργού ενδιαφέροντος μου για την καταγραφή των αγιορείτικων εργαστηρίων και ειδικά των μεταλλοτεχνικών δόθηκε το καλοκαίρι του 1984 όταν, ως σπουδαστής τότε της αρχιτεκτονικής, επισκέφθηκα τη Μονή Σίμωνος Πέτρας. Οι πατέρες με όρισαν «υποτακτικό» του π. Πορφύριου με διακείμενο την τακτοποίηση των διαφόρων «σιδερίκων» της συλλογής της μονής καθώς και του παλιού «χαλκαδιού». Μέσα στο εργαστήριο υπήρχαν τότε ραντιστήρια, τσάπες και σκαλιστήρια, ανάκατα με τα εργαλεία του σιδηρουργείου: την εστία, τον λίθινο τροχό, το πεσμένο καταγής φουσερό και το χειροκίνητο δράπανο να αιωρείται πάνω από τον ξύλινο πάγκο.

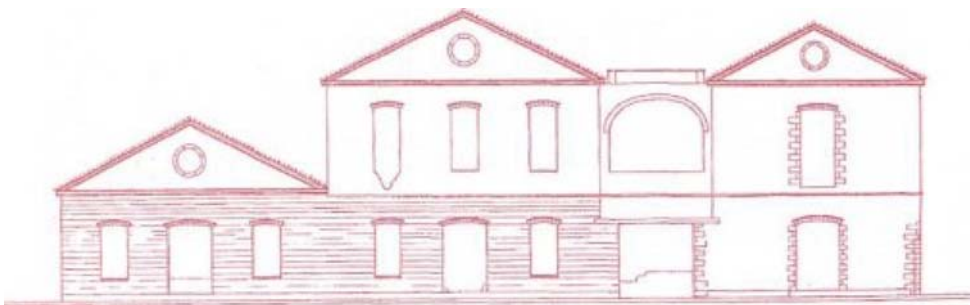
ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΥΡΣΟΔΕΨΕΙΩΝ ΣΤΟ ΚΑΡΛΟΒΑΣΙ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

Το Καρλόβασι είναι μια πόλη με βιομηχανικό παρελθόν και η βυρσοδεψία εντάσσεται στη γενικότερη ανάπτυξη της συγκεκριμένης δραστηριότητας στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου στα τέλη του 19ου αιώνα, η οποία συμπίπτει χρονικά με την παρακμή της βυρσοδεψίας στη Σύρο. Αντίστοιχα, σε διεθνές επίπεδο υπήρχαν πλήρως εκμηχανισμένα βυρσοδεψεία στις περισσότερες εμπορικές πόλεις της

Ευρώπης αλλά και της Αμερικής ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα. Η παρακμή της καρλοβασίτικης βυρσοδεψίας μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο άφησε παραπλισμένα έναν μεγάλο αριθμό εργοστασίων με τον εξοπλισμό τους. Η γρήγορη καταστροφή, κυρίως από φυσικά αίτια αλλά και ανθρωπογενείς παράγοντες, μετά την εγκατάλειψη άλλαξαν σημαντικά την εικόνα της πόλης. Παρά ταύτα, τα τεκ-

μήρια του βιομηχανικού παρελθόντος είναι ακόμα ορατά στο Καρλόβασι.

Παρ' όλη τη σημασία που είχε η βυρσοδεψία για την τοπική ιστορία της Σάμου, οι μέχρι σήμερα δημοσιευμένες εργασίες είναι περιορισμένες: Κώστας Καλατζής, *Το Ταμπάκικο*, Αθήνα 1992. Α. Κεντούρης, «Η βυρσοδεψία εν Σάμω», *Σαμιακόν Ημερολόγιον* 1939, Αδελφότης Σαμίων. Δημήτρης Κροκίδης, «Η παραδοσιακή βιομηχανία της

Νότια όψη του βυρσοδεψείου Νικολάου. Κτισμένο στα 1912-1914 υπήρξε το μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο βυρσοδεψείο της εποχής του.

βυρσοδεψίας στα Καρλόβασια Σάμου», *Πρακτικά συνεδρίου «Η Σάμος από τα βυζαντινά χρόνια μέχρι σήμερα»*, Ίδρυμα Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου», 1995. Ανδρομάχη Οικονόμου, «Σημείωμα για τη βυρσοδεψία στη Σάμο», *Σαμιακές Μελέτες*, Ίδρυμα Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου», 1993. Γιώτα Τσέλαλη, «Η σαμιακή βυρσοδεψία», εφημ. *Καθημερινή*, 9 Αυγούστου 1998.

Η ενασχόληση με την καταγραφή των βυρσοδεψιών ξεκίνησε στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας του υπογράφοντος (Πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις στα παλαιά Βυρσοδεψεία στο Καρλόβασι Σάμου, Ε Μ Π, 1992), όπου έγιναν γενικές αποτυπώσεις των κτιρίων σε κλίμακα 1:200. Στη συνέχεια, η καταγραφή συνεχίστηκε με αφορμή για το συνέδριο διαπιστώθηκε η μείωση των εν λειτουργία βυρσοδεψιών και η αλλοίωση αρκετών κτιρίων στα οποία είχαν γίνει ατυχείς εργασίες επισκευών και επεκτάσεων. Επιπλέον, σημαντικό ήταν η απώλεια μέρους από τον ιστορικό εξοπλισμό των βυρσοδεψιών. Έτσι, έγινε αντιληπτή η ανάγκη μιας πιο συστηματικής καταγραφής των βυρσοδεψιών με αποτυπώσεις τόσο των κελυφών όσο και του εξοπλισμού. Η ευκαιρία για την πραγματοποίηση της καταγραφής παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος στον τομέα Συντήρησης-Αποκατάστασης Ιστορικών Κτιρίων του Πανεπιστημίου York Αγγλίας.

Σε πρώτη φάση επισημάνθηκαν τα βυρσοδεψεία που εντοπίστηκαν σε γενικό τοπογραφικό, ανεξάρτητα από την κατάσταση που βρίσκονταν και τη χρήση που στέγαζαν. Κατά την καταγραφή σημειώθηκε η υφιστάμενη χρήση καθώς και στοιχεία για την κατάσταση διατήρησης του κτιρίου και του εξοπλισμού του. Συνολικά εντοπίστηκαν εξήντα ένα κτίρια, από τα οποία μόνο τα εννέα λειτουργούσαν ως βυρσοδεψεία, ενώ τριάντα επτά δεν στέγαζαν καμία χρήση. Έτσι έγινε δυνατόν να εκτιμηθεί κατ' αρχάς το μέγεθος και η φύση του υλικού. Σε αυτό το στάδιο ήταν ιδιαίτερα σημαντική η συλλογή πληροφοριών σχετικά με την κατεργασία των δερμάτων από παλαιμάχους βυρσοδέψες που κατέθεσαν τις προσωπικές τους μαρτυρίες.

Στη συνέχεια τέθηκε το θέμα της αξιολόγησης του υλικού ώστε να επιλεγούν τα επί μέρους κτίρια για αναλυτικότερη τεκμηρίωση και καταγραφή. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι πολλές φορές, στο παρελθόν, κατά την αξιολόγηση βιομηχανικών κτιρίων έχει δοθεί έμφαση μόνο σε ορισμένες πλευρές της βιομηχανικής κληρονομιάς και συγκεκριμένα στην αισθητική εμφάνιση των κελυφών. Η προσέγγιση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την παρερμηνεία ενός τμήματος της βιομηχανικής κληρονομιάς, αυτού που σε μεγάλο βαθμό αποτελείται από κτίρια και κατασκευές που «μοιάζουν τυχαία και αποσπασματικά».

Έτσι γίνεται αντιληπτό ότι τα κριτήρια

αξιολόγησης έπρεπε να λαμβάνουν υπόψη τα γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν τη βιομηχανική κληρονομιά γενικότερα και να είναι όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά.

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν στην αξιολόγηση των βυρσοδεψιών συνυπολογίστηκαν τα παρακάτω:

α) Ο βαθμός διατήρησης τόσο των κτιρίων όσο και του ιστορικού εξοπλισμού. Η διατήρηση του ιστορικού εξοπλισμού θεωρείται το ίδιο σημαντική με αυτή των κτιρίων γιατί έτσι μόνο είναι δυνατή η κατανόηση και η ερμηνεία των ιδίων των κτιρίων και της ιστορίας τους.

β) Ο βαθμός ολοκλήρωσης της παραγωγικής διαδικασίας και ανάπτυξης του βυρσοδεψείου. Η σημασία ενός βυρσοδεψείου που περιλαμβάνει εγκαταστάσεις για όλα τα στάδια κατεργασίας είναι αυξημένη, καθώς σε αυτό είναι δυνατόν να αντιληφθεί κανείς τη λειτουργία του βυρσοδεψείου στο σύνολό της. Αυτό το κριτήριο βέβαια έχει διαφορετικό νόημα σε διαφορετικές ιστορικές στιγμές. Για παράδειγμα, ένα πλήρως ανεπτυγμένο βυρσοδεψείο του 19ου αιώνα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη χειρωνακτική εργασία, ενώ στη δεκαετία του 1920 τα περισσότερα ήταν εκμηχανισμένα.

γ) Η παρουσία τεκμηρίων εξέλιξης σε ένα βυρσοδεψείο. Είναι σύνηθες φαινόμενο οι βιομηχανικοί χώροι να έχουν τροποποιηθεί σημαντικά στη διάρκεια της ιστορίας τους, καθώς οι μέθοδοι κατεργασίας των δερμάτων εξελίσσονταν. Σε άλλες περιπτώσεις, η παραγωγική δραστηριότητα έχει στεγαστεί σε περισσότερες από μια θέσεις αφήνοντας ίχνη σε αυτές. Για την κατανόηση της ιστορίας της βυρσοδεψίας είναι σημαντικές οι εγκαταστάσεις που διασώζουν στοιχεία που αφορούν τη βελτίωση της κατεργασίας, τόσο κατά τη μετάβαση από τη χειρωνακτική κατεργασία στη χρήση της

μηχανής όσο και όταν γίνονταν επιμέρους βελτιώσεις με τη χρήση νεωτεριστικών τεχνικών στην κατεργασία των δερμάτων. Επιπλέον, σημαντικά θεωρούνται και τα κτίρια που περιλαμβάνουν αλλαγές όχι μόνο λόγω των εξελίξεων στην κατεργασία των δερμάτων αλλά και λόγω της χρήσης νέων τεχνικών και υλικών στην κατασκευή των κτιρίων.

δ) Η ύπαρξη «βιομηχανικής» αισθητικής. Ένας μεγάλος αριθμός βυρσοδεψιών είναι εργαστήρια και όχι μικρές βιομηχανικές μονάδες. Συχνά, όμως, παρατηρούνται διακοσμητικές προθέσεις που εντοπίζονται κυρίως στα ανοίγματα και σε διάφορα επί μέρους στοιχεία. Η ύπαρξη αυτών των στοιχείων χαρακτηρίζουν τα βυρσοδεψεία και προσδίδουν έναν βιομηχανικό χαρακτήρα στην πόλη.

ε) Η σημασία βυρσοδεψιών που έγιναν τοπόσημα εξαιτίας του μεγέθους ή της θέσης τους. Αυτά έχουν μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς προσδίδουν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην πόλη.

στ) Αν τα βυρσοδεψεία εντάσσονται σε σύνολα. Τα βυρσοδεψεία αυτά αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής, όχι μόνο επειδή είναι γενικά προτιμότερο να διασώζονται ενόητες ιστορικών κτιρίων από μεμονωμένα κτίσματα αλλά και για τη μελέτη και την κατανόηση του τρόπου που σχηματίστηκαν και συγκροτήθηκαν αυτές οι ενότητες.

ζ) Η σπανιότητα είναι ένα κριτήριο που αφορά γενικότερα τα ιστορικά κτίρια. Στην περίπτωση των βυρσοδεψιών αφορά κυρίως κτίρια ή εξοπλισμό που κάποτε ήταν κοινά, αλλά τώρα λόγω εκτεταμένων καταστροφών τείνουν να εξαφανιστούν, και όχι κάποια ιδιόρρυθμα ή ασυνήθιστα κτίρια τα οποία αποτελούν την εξαίρεση.

η) Η συσχέτιση συγκεκριμένων βυρσοδεψιών με γεγονότα της τοπικής ιστορίας ή της ιστορίας της βυρσοδεψίας θεω-

Βυρσοδεψείο Γεωργίου Χουβαρδά. Το παλαιότερο τμήμα του βυρσοδεψείου.

ρούνται ότι έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αποτελούν τα ίδια τεκμήρια ιστορικών γεγονότων και συμβάλλουν στη διάσωση της συλλογικής μνήμης του τόπου.

θ) Ο κίνδυνος που διέτρεχαν ορισμένα βυρσοδεμεία από μια πιθανόν άμεση εκμετάλλευσή και κατά συνέπεια απώλεια του εξοπλισμού και αλλοίωση της μορφής τους. Με βάση τα παραπάνω κριτήρια επιλέ-

χθηκαν δώδεκα κτίρια που καταγράφηκαν και αποτυπώθηκαν σε κλίμακα 1:100 μαζί με τον σωζόμενο εξοπλισμό. Η επιλογή αυτή περιορίστηκε και από τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά. Έτσι, σε έναν αριθμό κτιρίων που άξιζαν ιδιαίτερης προσοχής δεν έγιναν αποτυπώσεις και η αναλυτική καταγραφή τους παραμένει σε εκκρεμότητα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο για τη

σωστή αξιολόγηση όσο και για την κατανόηση της ιστορίας των ιδίων των κτιρίων ήταν απαραίτητη η γνώση της παραδοσιακής κατεργασίας των δερμάτων. Τελειώνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω και από αυτή τη θέση όλους όσοι βοήθησαν για τη συλλογή του υλικού.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΟΚΙΔΗΣ

ΤΟ ΠΛΙΝΘΟΚΕΡΑΜΟΠΟΙΕΙΟ ΤΣΑΛΑΠΑΤΑ Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΤΥΧΗ ΤΗΣ

Η πρόκληση που γεννά το ερώτημα της *Τεχνολογίας*, αν η καταγραφή είναι ένας τρόπος διάσωσης του παλαιού βιομηχανικού πλούτου στον τόπο μας φέρνει στο προσκήνιο την απίστευτη εξέλιξη των προσπαθειών επανάχρησης ενός μοναδικού μνημείου βιομηχανικής αρχαιολογίας και πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης του Βόλου. Πρόκειται για το πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα, που είχε παρουσιαστεί στο παρελθόν από αυτό το περιοδικό, όταν τίποτε δεν προμήνυε τα όψιμα πάθη του, όταν έγκριτοι επιστήμονες οραματίζονταν την «πρόταση για τη δημιουργία μουσείου βιομηχανίας στο χώρο του πλινθοκεραμοποιείου Τσαλαπάτα» (τχ. 8/1998, σ. 40-41). Δεν θα επαναλάβω το ιστορικό για το μνημείο που δημοσιεύθηκε τότε από την Αίγλη Δημόγλου, αλλά θα συμπληρώσω την πληροφόρηση των αναγνωστών με την εξιστόρηση λεπτομερειών και γεγονότων που θα μας οδηγήσουν στη συναγωγή συμπερασμάτων ή απαντήσεως στο κείμενο ερώτημα της «καταγραφής».

Το πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα και η μοναδικότητά του

Το πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα στον Βόλο (ίδρυση 1925) κατέχει μεγάλη έκταση στην είσοδο της πόλης (28 στρ. περίπου), με τη μια πλευρά του στην όχθη του ποταμού Κραυσιδώνα και την άλλη στις υπώρειες του Κάστρου των «Παλιών», δηλαδή του αρχικού πυρήνα της πόλης.

Ο Δήμος Βόλου αποφάσισε να αγοράσει το εργοστάσιο, προκειμένου να το αξιοποιήσει ως μουσείο βιομηχανικής αρχαιολογίας συνδυασμένο με τα μικροεπαγγέλματα τεχνουργών που επιβιώνουν στην πόλη. Το 1995 καταγράφηκαν από το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας οι πρώτες σκέψεις για τη σωτηρία του παλαιού πλινθοκεραμοποιείου. Τότε ήταν πολύ νωρίς για να διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη πρόταση για τις φάσεις οργάνωσης του μουσείου. Για το σκοπό αυτό, θεωρήθηκε απαραίτητη η συγκρότηση μιας διεπιστημονικής ομάδας ειδικών, η οποία, αξιοποιώντας τη διεθνή εμπειρία σε συνάρτηση με την τοπική πραγματικότητα, θα αναλάμβανε τον συνολικό σχεδιασμό. Έκτοτε ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες πρόσκτησης του χώρου,

έγινε η αποτύπωση του κτιριακού εξοπλισμού και, ως έναν σημαντικό βαθμό, η αποτύπωση του τεχνολογικού εξοπλισμού και η συγκέντρωση της απαραίτητης τεκμηρίωσης.

Ήδη το 1994, ο Δήμος είχε προσκαλέσει στον Βόλο τον διεθνούς ακτινοβολίας εμπειρογνώμονα Dr. Michael Stratton, διευθυντή τότε του πασίγνωστου μουσείου βιομηχανικής αρχαιολογίας Ironbridge Gorge της Δυτικής Αγγλίας. Ο κ. Stratton συνέταξε εικοσαεπίδη έκθεση, από την οποία με μια ματιά κανείς διαβλέπει ένα γνώστη των ελληνικών πραγμάτων και των αμφιλεγόμενων προσπαθειών της χώρας μας για τη διάσωση της βιομηχανικής κληρονομιάς. Ο συντάκτης εστιάζοντας την προσοχή του στο κεραμοποιείο Τσαλαπάτα, ύστερα από περιγραφή των επιμέρους κτιρίων και εγκαταστάσεων -τη μόνη, άλλωστε, που έχει συνταχθεί μέχρι σήμερα με τέτοια λεπτομέρεια και συστηματικότητα, παρά τον συνοπτικό της χαρακτήρα-, καταλήγει: «η μοναδική σημασία του πλινθοκεραμοποιείου Τσαλαπάτα οφείλεται στο γεγονός ότι διατηρεί όλο τον εξοπλισμό του - από τους ατμολέβητες μέχρι τις ατμομηχανές και τους λοιπούς μηχανισμούς, μέχρι το σιδηροδρομικό τροχαίο υλικό, μέχρις όλης τις λεπτομέρειες της καμίνου Χόφμαν. Οι περισσότερες τέτοιες κάμινοι στην Ευρώπη τώρα χρησιμοποιούν πετρέλαιο ή φυσικό αέριο' έτσι η εγκατάσταση του Βόλου φαίνεται ότι είναι η μόνη που διατηρεί τα τεκμήρια της καύσεως με άνθρακα. Στη Μ. Βρετανία δεν υπάρχουν ιστορικές κάμινοι Χόφμαν διατηρημένες και επισκέψιμες από το κοινό. Πιθανότατα θα αποδειχθεί ότι το εργοστάσιο του Βόλου είναι το μοναδικό επιζών - όπως συνέβαινε με το εργοστάσιο Αερίοφωτος Αθηνών... ».

Ο Stratton συνόδευε την έκθεση του με είκοσι χαρακτηριστικές φωτογραφίες. Διέκρινε οκτώ περιοχές εξειδικευμένων ενότητων στο εργοστάσιο: την αίθουσα των ατμολεβητών, της εγκαταστάσεως προετοιμασίας του πηλού, το κτίριο παραγωγής, τα ξηραντήρια, παλαιά και νέα, την κάμινο Χόφμαν, το μηχανουργείο και τα υπόστεγα αποθήκευσης του πηλού.

Η έκθεση καταλήγει σε διατύπωση

αφητηριακών μουσειολογικών κατευθύνσεων, χωρίς να αισθάνεται την ανάγκη να αναφερθεί σε εκτεταμένες επισκευαστικές ή αναστηλωτικές εργασίες: Η εικόνα του μνημείου απείραχτου, με το χρόνο σταματημένο στη γραμμή παραγωγής, λες από ξαφνικό ατύχημα, του δίνει όλα τα στοιχεία για να το αντιμετωπίσει κανείς σαν ευαίσθητο αρχαιολογικό χώρο, όπου κάθε κίνηση, κάθε αλόγιστη ή βιαστική επέμβαση θα οδηγούσε σε καταστροφή τεκμηρίων και απώλεια της αυθεντικότητας. Έτσι, ο Stratton σκιαγραφεί τα πρώτα βήματα ενός οράματος μουσειακής χρήσης: «Περιορισμένη προσέλευση του κοινού στο πλινθοκεραμοποιείο θα έπρεπε να τεθεί σε εφαρμογή το συντομότερο, για να προξενήσει συνειδητοποίηση της κοινής γνώμης και πολιτική υποστήριξη των πρωτοβουλιών διατήρησης και αποκατάστασης. Συνοδευόμενες ξηναγήσεις μικρών ομάδων μέσω μιας ασφαλούς πορείας σε συγκεκριμένες ημέρες επισκέψεων θα μπορούσαν να ακολουθήσουν την εξής πορεία: Αφητηρία στην αυλή κοντά στην είσοδο με την ατμομηχανή του σιδηροδρόμου και παρουσίαση της περιοχής προετοιμασίας του πηλού. Κατόπιν η ομάδα προχωρεί με την εξής ακολουθία: Αίθουσα ατμολεβητών, κύρια αίθουσα εξολεύσεως και πιεστηρίου, εξωτερική θέαση μιας εκ των ομάδων των ξηραντηρίων, κάμινο Χόφμαν, δώμα της καμίνου Χόφμαν (με την προϋπόθεση στοιχειώδους φωτισμού). Θα βοηθούσε πολύ η παραγωγή ενός εικονογραφημένου τεύχους-οδηγού των επισκεπτών, που θα προβάλλει την περιοχή στην Αθήνα και την Ευρώπη, προκειμένου να εκδηλωθεί ευρύτερο ενδιαφέρον και συνειδητοποίηση της αξίας του μνημείου».

Η αγορά από τον Δήμο Βόλου

Τα πράγματα, λοιπόν, έδειχναν αρκετά σοβαρά, και βέβαια η καλύτερη εγγύηση για τις προθέσεις του Δήμου θα περίμενε κανείς από την πρόσκληση του Stratton. Το ενδιαφέρον του Δήμου εκδηλώνεται και προς άλλες κατευθύνσεις. Έτσι, τον Ιούνιο του 1995 μια ομάδα αμερικανών φοιτητών του πανεπιστημίου Washington του St. Louis, ΗΠΑ, υπό την καθοδήγηση των καθηγητών τους J. Fram και J.D. Chen, επανα-